

Asia: VN/18838/2024

Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi uuden päästöttömän rakennuksen energiatehokkuudesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Kesko Oyj ("Kesko") kiittää mahdollisuudesta antaa asiassa lausunto. Kesko on tehnyt pitkäjänteistä työtä energiatehokkuuden parantamiseksi ja myös energiankäytöstä aiheutuvien päästövaikutusten minimoimiseksi jo vuosia, ja siten Kesko (ja laajemmin K-ryhmä) tavoittelee toiminnassaan samaa kehitystä kuin asetuksen taustalla oleva rakennusten energiatehokkuusdirektiivi.

Kesko toimii kolmella toimialalla, joista erityisesti päivittäistavarakauppa on energiasäästövoimavaroja. Kaupparakennuksissa syntyvää kaupankylmäjärjestelmien hukkalämpöä (lauhde-energia) hyödynnetään vuosi vuodelta yhä enemmän kaupparakennusten lämmitysenergiana. Keskeisenä energiatehokkuus- ja päästövähennystoimenpiteenä viime vuosina on ollut hukkalämpöä hyödyntävien lämpöpumppujärjestelmien asentaminen tavanomaisten taloteknisten energiatehokkuutta parantavien toimenpiteiden ohella. Tällä hetkellä hukkalämpöä hyödyntäviä lämpöpumppuja on asennettu noin 80 K-kauppaan eri puolilla Suomea. Hyötykäyttöön saadun lämmön määrä oli viimeisen 12 kuukauden jakson aikana noin 55 GWh vuodessa ja kaukolämmön tarve sen lisäksi noin 190 GWh vuodessa.

Kesko on asettanut kunnianhimoiset päästövähennystavoitteet, joilla tavoitellaan oman toiminnan päästövaikutusten puolittamista vuoteen 2034 mennessä. Keskeinen keino tavoitteeseen pyrittäessä on pienentää rakennusten energiankäytöstä, erityisesti kaukolämmöstä, aiheutuvia päästöjä.

On hyvä, että luonnoksessa on esitetty säilytettäväksi aiemmista määräyksistä tuttu jaottelu eri rakennustyyppeihin.

Energiamuotojen kertoimien modifiointi (kertoimen pienentäminen, mikäli hankitun energialajin uusiutuvalla tuotettu osuus ylittää 52 %) on herättänyt huolta siitä, että onko tarkoitus sallia jatkossa energiatehokkuudeltaan nykytasoa heikompien rakennusten rakentaminen. Katsomme, että tämä huolenaihe on kuitenkin tehokkaasti estetty asetusluonnoksen 3 luku 23 § mukaisella vaateella rakennuksen lämpöhäviön määrittämisestä ja sille esitetyllä raja-arvovaateella (ns. tasauslaskelma).

4a §

Esitetty laskentatapa kasvihuonekaasupäästön laskemiseksi on ymmärrettävä eikä meillä ole itse laskentatapaan muita huomioita kuin siltä osin, mikä liittyy kansallisen päästötietokannan sijasta käytettävään vahvistettuun tai sertifioituun verkkokohtaiseen kertoimeen. Katsomme, että mikäli tällaisesta menettelystä säädetään, sitä tulee voida soveltaa tasapuolisesti kaikille energialajeille (kaukolämpö ja sähkö).

On syytä selventää termiä ”verkkokohtainen”, jonka voidaan ymmärtää tarkoittavan sähkönmyyjän ja ostettavan sähköenergian laadun sijasta paikallista jakeluverkkoyhtiötä (sähköverkonhaltija), joka ei voi vaikuttaa hankittavan tai toimitettavan sähkön laatuun eikä siten ymmärtääksemme voi myöskään vahvistaa verkkokohtaista kerrointa. Vastaavasti kaukolämpöverkkoon viitattaessa jää huomioimatta se, että samastakin kaukolämpöverkosta voi olla mahdollista hankkia joko ns. tavallista tai sitten uusiutuvaa tai vähäpäästöistä kaukolämpöä. Energian laatu riippuu siitä, millaisen sopimuksen rakennuksen käyttäjä on valinnut. Ehdotamme, että termiä ”verkkokohtainen” täsmennetään vähintään perustelumuistiossa niin, että sillä tarkoitetaan rakennukseen hankittavan energian laatua tai että sillä tarkoitetaan rakennuksen sisäverkkoa kuten liittymämittareiden jälkeen olevaa kaukolämmön vaihdinta tai sähköverkon osaa.

4b §

Raja-arvoja sisältävässä taulukossa ei ole mainittu käyttötarkoitukseluokkaa 9. Ymmärrämme tämän tarkoittavan sitä, ettei erityistä raja-arvoa ole asetettu. Selvyiden vuoksi asia olisi syytä kirjata, kuten 4 § E-luvun raja-arvoja sisältävässä taulukossa.

19b §

Direktiivi vaatii (artikla 11, kohta 7) jäsenvaltioita varmistamaan, että uuden tai perusparannetun päästöttömän rakennuksen primäärienergian vuotuinen kokonaiskäyttö katetaan joko uusiutuvilla tai hiilettömistä lähteistä peräisin olevalla energialla.

Direktiivin 11 artiklan kohdassa 7 säädetään:

jäsenvaltioiden on varmistettava, että uuden tai perusparannetun päästöttömän rakennuksen primäärienergian vuotuinen kokonaiskäyttö katetaan:

a) energialla, joka tuotetaan paikan päällä tai lähistöllä uusiutuvista lähteistä ja joka täyttää direktiivin (EU) 2018/2001 7 artiklassa säädetty vaatimukset;

b) uusiutuvista lähteistä tuotetulla energialla, joka on peräisin direktiivin (EU) 2018/2001 22 artiklassa tarkoitetulta uusiutuvan energian yhteisöltä;

c) energialla, joka on peräisin tehokkaasta kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmästä direktiivin (EU) 2023/1791 26 artiklan 1 kohdan mukaisesti; tai

d) hiilettömistä lähteistä peräisin olevalla energialla.

Jos tässä kohdassa säädettyjen vaatimusten täyttäminen ei ole teknisesti tai taloudellisesti toteutettavissa, primäärienergian vuotuinen kokonaiskäyttö voidaan kattaa myös muulla sähköverkosta saatavalla energialla, joka täyttää kansallisella tasolla vahvistetut kriteerit.

Asetusluonnoksesta jää epäselväksi, mitä nämä kansallisella tasolla vahvistetut kriteerit ovat.

Olisi myös syytä varmistaa, että d-kohdassa annettu mahdollisuus hyödyntää hiilettömistä lähteistä peräisin olevaa energiaa on huomioitu asetuksessa. Mitä tämä käytännössä tarkoittaisi?

Asetusehdotuksessa on ratkaistu asia niin, että vuotuinen uusiutuvan energian määrä suhteutetaan rakennuksen pinta-alaan ja näin saadun lukuarvon tulee olla vähintään lasketun E-luvun suuruinen.

Laskentaesimerkkejä tutkittuamme ja tarkasteltuamme ehdotuksen vaikutuksia joihinkin tyypillisiin liikerakennuksiin, on käynyt ilmi, että E-luvun laskenta modifioiduilla energiamuodon kertoimilla on olennaista, jotta uusiutuvan energian vaade voidaan toteuttaa kustannustehokkaasti ja välttämättä vain laskentateknisistä syistä tehtäviä investointeja.

On myös syytä huomioida, että uusiutuvan energian osuudeksi valtakunnallisesti määritelty 52 % (prosenttikertoimenä 0,52) on lukuarvoltaan suurempi kuin kaukolämmölle ehdotettu energiamuodon kerroin 0,38. Näin ollen – ja valitulla laskentatavalla – sellaiset rakennukset, jotka E-luvun laskennassa tarkoitetulla tavalla laskettuna kuluttavat selvästi enemmän ($19/7 \approx 2,7$ -kertaisen määrän) kaukolämpöä kuin sähköenergiaa, täyttäisivät tässä kohdassa esitetyn vaatimuksen

automaattisesti. Tällaisia rakennuksia on tyypillisesti esimerkiksi asuinrakennusten käyttötarkoitukseluokassa. Liikerakennusten osalta tilanne E-lukulaskennassa tarkoitetulla tavalla laskettaessa on tyypillisesti se, että laskennallista sähköenergiaa kuluu selvästi enemmän kuin laskennallista kaukolämpöä. Kun myös sähköän energiamuodon kertoimeksi ehdotettu lukuarvo 0,9 on selvästi suurempi kuin 0,52, muodostuu E-luvusta siten aina suurempi kuin laskennallisesta uusiutuvan energian määrästä. Täten uusiutuvan energian vaade jää täyttämättä, jonka myötä liikerakennus, joka laskennallisesti kuluttaa sähköä enemmän kuin 7/19 eli n. 37 % laskennallisen kaukolämmön kulutuksen määrästä, voisi täyttää uusiutuvan energian vaatimuksen ilman kohtuuttomia investointeja ainoastaan siten, että se hankkii alkuperävarmennetusti uusiutuvaa sähköenergiaa.

Esimerkkinä laskentateknisistä syistä tehtävästä investoinnista käy lauhde-energiaa hyödyntävän lämpöpumppujärjestelmän varustaminen myös maalämpökaivoilla. Rakennuksen käyttöönoton jälkeen energiamanageri optimoisi laitteiston käyttöä ja havaitsisi, että maapiiristä tulevan nesteen lämpötila on lauhde-energian lämpötilaa matalampi joten sitä ei kannata käyttää, koska lämpöpumpun hyötysuhde jää huonommaksi ja sähkönkulutus siten korkeammaksi. Optimointitoimenpiteiden jälkeen käytännössä maalämpöpiiristä ei kerättäisi lämpöä vaan pyritäisiin maksimoimaan muuten hukkaan menevän lauhde-energian käyttö. Investointi maalämpöpiiriin jäisi turhaksi. Hukkalämpöä ei lasketa tässä tarkoitetuksi uusiutuvaksi energiaksi, vaikka se olisi tuotettu uusiutuvaa sähköä käyttävällä lämpöpumpulla.

23 §

Tässä kohdassa ehdotetaan jo aiemmistakin energiatehokkuusmääräyksistä tuttua lämpöhäviöiden tasauslaskentaa. Aiemmasta poiketen tässä kohdassa esitetään rakennuksen lämpöhäviön suurimmaksi sallituksi arvoksi 90 % vertailuarvosta (aiemmin 100 %), joka de facto tarkoittaa 10 % tiukennusta energiatehokkuuden vaatimustasoon.

Vaatimustason kiristys on tuntuva, mutta se noudattaa direktiivin artikla 11 kohdassa 3 määriteltyä päästöttömän rakennuksen energiatehokkuudelle asetettua minimivaatimusta.

27 §

Tässä kohdassa on esitetty aiempaa tiukempaa vaadetta rakennuksen ilmavuotoluvun sallitulle enimmäisarvolle. Muutos aikaisempaan vaateeseen on tuntuva. Katsomme, että uusi esitetty arvo on kuitenkin saavutettavissa kohtuullisilla kustannuksilla.

31 §

Energiankäytön tarkempi mittaaminen niin, että voidaan seurata tärkeimpien kulutuskohteiden energiankulutusta on perusteltu vaade. On hyvä, että näiden ns. alamittausten määrittelyyn on jätetty vapautta, sillä tärkeimmät kulutuskohteet voivat eri käyttötarkoitukseluokan ja eri käyttäjien rakennuksissa olla hyvinkin erilaisia. Keskolla on käytössä oma K-ryhmän erityispiirteet huomioiva määrittely tärkeimpien kulutuskohteiden etäluettaville mittausjärjestelmille, jota sovelletaan uusissa ja laajamittaisesti korjattavissa rakennuksissa. Käsityksemme mukaan useimmilla ammattimaisilla kiinteistöjen rakennuttajilla on vastaavat määrittelyt. Katsomme, että tämä malli on soveltuvim ja kustannustehokkain, ja asetusluonnoksen kirjaus onkin tässä suhteessa hyvin muotoiltu.

Perustelumuistion liitteet

Asetusluonnoksessa (ja myös energiamuotojen kertoimia koskevassa asetusluonnoksessa) on tunnistettu hyvin se, että rakennuksen käyttäjä voi vaikuttaa energiankäyttönsä päästöihin ja rakennuksissa käytettävän uusiutuvan energian määrään energianhankinnan keinoin. On perusteltua huomioida se, että valtakunnallisesti (ja laajemminkin yhteispohjoismaisessa sähköjärjestelmässä) sähköntuotanto on kehittynyt voimakkaasti vähäpäästöisempään suuntaan. Viime vuosina on rakennettu voimakkaasti uutta uusiutuviin energialähteisiin perustuvaa sähköntuotantoa, joka ei perustu polttamiseen vaan aidosti uusiutuviin tuuli- ja aurinkoenergiaan. Uskomme tämän kehityksen jatkuvan myös tulevina vuosina.

Perustelumuistion laskentaesimerkeissä on käsitelty E-luvun ja uusiutuvan energian määrän laskentaa vain asuinrakennusten osalta. Energiamuotojen kertoimien modifioimista on käsitelty vain kaukolämmitteisen omakotitalon osalta. Olisi erittäin toivottavaa, että perustelumuistioon lisättäisiin vastaava laskentaesimerkki, jossa sähkön energiamuodon kerrointa modifioidaan myös sellaisen liikerakennuksen osalta, joka käyttää uusiutuvaa ja päästötöntä sähköenergiaa.

Nila Niklas
Kesko Oyj